

11111

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Наш језик

НАШ ЈЕЗИК

нова серија

НОВА СЕРИЈА

Књ. IV св. 5-8

БЕОГРАД 1953

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: Напомене о српскохрватском правопису	139
2. М. Стевановић: За јединствен правопис српскохрватског језика	149
3. А. Б.: О писању великих писмена	171
4. М. Павловић: Значења придева с наставком <i>-аш</i> и његовим варијантама	175
5. А. Белић: Употреба предлога <i>са</i> уз глаголе <i>писаши</i> и сл. у одре- ђеним значењима	197
6. Б. Милановић: Глагол <i>подлежати</i> — његово значење и вид	203
7. И. Грицкаш: О допусном значењу свезице <i>и</i> и речи <i>иједан</i> , <i>имало</i> , <i>ико</i> и сл.	217
8. Д-р Александар Ђ. Костић: О транскрибовању латинских име- ница у медицинској терминологији	229
9. В. М. Мишовић: О речима <i>никл</i> , <i>кабл</i> и њима сличним	238
10. Р. Димићријевић: Једна занемарена област наставе језика и књи- жевности у нашој средњој школи	243
11. Иван Појовић: Нека размишљања о граматичи и љубитељима нашег језика	253
12. М. С. Московљевић: „Језик“, часопис за културу хрватскога књи- жевног језика	267
13. Језичке поуке	271

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Књига

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1953

Штампариа и књиговезница Српске академије наука, Космајска бр. 28

ГЛАГОЛ ПОДЛЕЖАТИ — ЊЕГОВО ЗНАЧЕЊЕ И ВИД

У чланку Томислава Прпића Неколико русизама новијега времена, објављеном у св. 3 часописа Језик (1952), који издаје Хрватско филолошко друштво у Загребу, наводи се извештај број речи и израза из руског језика за које се вели да су се у последње време у толикој мери проширили на рачун добрих наших речи „да то управо забрињује“. И писац чланка сматра да треба упозорити на те речи како их више не би употребљавали они којима је стало до правилности и чистоте књижевнога језика. Један од таквих русизама јесте и гл. *подлежати*, који Прпић узима у изразу „подлежати такси“. За њега је то „залишан“ русизам, „јер су у нас услуге *подвргнуше* такси. Ми таксе *плаћамо*“ (стр. 88). Одавде, дакле, излази да нам је та реч непотребна. — Т. Маретић, у Језичном савјетнику (1924), даје за употребу овог глагола три примера и иза њих ставља ознаку „боље“, наводећи притом њихове еквиваленте у народном језику. Из овакве стилизације могло би се одмах закључити да Маретић није одлучно против употребе гл. *подлежати*, већ да он само истиче предност одговарајуће наше замене целог реченичног израза с тим глаголом, дате у духу народног књижевног језика. И у предговору (на стр. XV) стоји да се руска или чешка туђица уз коју се, у Савјетнику, не каже ништа је ли нам потребна или није — може употребљавати, „а која је од тих речи залишна, те је добро можемо заменити својом речју, тамо се то изреком каже“ (истичање моје — Б. М.). Иако би било природно претпоставити да се ове последње речи односе само на ознаке као што су: „никако не ваља“ (s. v. *изразиши*), „непотребно“ (s. v. *изредан*), „нама је тај глагол веома незгодан“ (s. v. *подражавати*), „непотребно, јер имамо добре своје ријечи“ (s. v.

дозвола) и сл. — ипак речи које су одмах иза наведених примера: „Глаг. подлежати и зато је рђав...“ (Јез. савјетник, s. v. *подлежати*) показују јасно да Маретић није за његову употребу, да је он не одобрава. — Рад. Кошутић, у Руској граматици II (1914, стр. 253), руске изразе с гл. *подлежатъ* преводи онако како би се то, по његову мишљењу и осећању, рекло нашим народним језиком (это *подлежитъ* вѣдѣнію иного суда, не овај, већ други суд треба да о том одлучи (да донесе одлуку о томе); это не *подлежитъ* сомнѣнію, о том нема сумње). Кошутић је и иначе, као што је познато у својим одличним универзитетским уџбеницима рускога језика, свуда настојавао да докаже „да се већина израза узетих из руског језика да лепо изрећи и нашим језиком“ (НЈ год. III, 1935, 18). И у овом случају, као што видимо, он је то учинио без гл. *подлежати*.

Да даље не наводим других потврда за овакву оцену употребе гл. *подлежати*. Оно што је изнето показује да је она у различитом облику изрицана и раније, не само у наше дане. И на основу тога намеће се свакоме закључак који гласи да ту реч не треба употребљавати у књижевном језику јер постоји народна замена за оно што се њоме исказује у језику одакле нам је дошла. Али, с друге стране, доста честа употреба гл. *подлежати* постаје данас све чешћа, као што је то и горе констатовано, а тиме је и све обичнија. И моје је мишљење да употребљавање ове речи у нашем језику има свог оправдања. То бих хтео овде да покажем.

Али претходно треба рећи ово. Из примера у којима се јавља гл. *подлежати* — а који ће ниже бити цитирани у ограниченом броју — види се да он у реченици има увек допуну у дативу. Ту синтаксичку допуну његову чине глаголске именице на *-ње* (на пример: *суђење, одобрење, ошпадање, плаћање* и сл.), или такве које су постале од глаголског корена именичким наставком (пример: *развишак, ушцај, промена, одлука, сумња* и сл.) или, најзад, именице које су по облику једнаке самом глаголском корену (као што су: *квар, надзор, уљив* и сл.). Разуме се да то може бити и релативна заменица (*ноји*) кад се она односи на какву именицу ове врсте. Таква веза гл. *подлежати* с једном од ових именица или

њима сличних претставља предикатску допунску синтагму која у свом саставу може имати још и именицу у генитиву (субјекатски и објекатски генитив); на пример: *подлежи развоју, подлежи ушћајима средине, подлежи плаћању војнице*. Да видимо сада каква је и шта значи „наша“ замена исказа с оваквим деловима код оних који сматрају да није добро употребљавати гл. *подлежати*.

Од три примера које Маретић наводи у Језичном саветнику за гл. *подлежати* узимам најпре овај: живот народа *подлежи* развоју и промени. И према Маретићу место тога „боље“ је: живот се народа развија и мијења — а то, као што смо видели, значи да тако треба рећи. Ово је најпростији начин замене израза с гл. *подлежати*: од самог тог глагола није остало ни трага, а предикати у оваквој реченици постали су глаголи који одговарају његовим допунским именицама. Али ја мислим да се тиме не исказује потпуно исто оно што се садржи у исказу који има гл. *подлежати*. У њему је за овај глагол везана специфична нијанса значења која, у другом случају, недостаје новим глаголским предикатима. Наиме, реченицом: живот народа *подлежи* развоју и промени, одн. личним глаголским обликом у тој реченици одређује се нарочито својство субјекта изражено више у могућности вршења радња означених именицама које допуњују предикатску реч, а ту могућност неизоставно прате и други моменти, као нужност, обавезност и сл. Да то кажем другим, непосредним речима: живот народа је такве природе да се увек може развијати и мењати, а онда и такав да се обавезно мора развијати и мењати. Према томе, глаголом *подлежати* овде се стављају у први ред — ако се тако може рећи — они потенцијални квалитети одређених радња који покрећу њихово остваривање. Међутим у предложеној замени: живот се народа развија и мијења — немамо ништа друго до праву констатацију нечега што се, као већ дато на основу нашег сазнања и искуства, реализује у сваком тренутку. Дакле, ова два неједнака језичка облика којима се даје иста вредност исказа разликују се по смислу довољно јасно један од другога, тако да између њих не може никако стајати знак једнакости.

Ево уз ово још два примера. У реченици: Све животне намирнице, које *подлеже* квару, морају се чувати у нарочитим коморницама од мува... (Ново санитарско законодавство књ. I, Београд 1924, 392) — реч је о таквим намирницама које се могу покварити, на којима се може лако појавити квар, наравно, под стварним условима који ће то стање изазвати; а такви се услови код њих претпостављају много пре него код неких других намирница. Краће речено: ту се мисли на покварљиве намирнице. А ако би се релативна реченица узела у облику: [намирнице] које се *кваре*... — онда би се тиме та негативна особина истицала као већ готов факат. — Или у примеру: Обично се говори да су све изворске воде врло добре, беспрекорне. Међутим, и оне *подлеже* неким променама које утичу на њихову каквоћу (Јов. М. Жујовић, Извори и бунари, Београд 1931, 17) — синтагмом *подлеже неким променама* износи се својство изворских вода, такође негативно, које се састоји истовремено и у могућности и у нужности њиховог мењања у неким извесним случајевима. Ако би се то заменило реченицом: и изворске се воде понекад *мењају* — њоме би се само непосредно саопштавала једна истина научном анализом утврђена; и ништа више.

Да израз с гл. *подлежати* и њему одговарајући без тог глагола нису исто показује овај пример, правописно одавно застарео, у коме имамо и једно и друго: Кафа и друга фина пића *не подлеже* таксирању полицајне власти, него та пића таксира сам кафеџија... (Додатак књ уредби о меанама... Београд 1864, 1). Првом реченицом, с гл. *подлежати*, писац уредбе, у облику законског прописа, ставља до знања да означене предмете није потребно да таксира полицајска власт, да их она не мора таксирати, да она није обавезна то да чини. У другој реченици, без овог глагола, од свега тога нема ништа, већ се само прописује вршење радње гл. *таксирају* од стране одређеног лица (од кафеџије). Дакле, оно што је писац имао да каже није било у његовим мислима једнако, и зато је, сасвим правилно, он то изразио и неједнаким језичким средствима.

Прелазим сада на други, одн. први! Маретићев пример: промјена тога закона *подлежи* одобрењу скупштине. Маретић

ово замењује нешто друкчије: промјену тога закона треба да одобри скупштина. И то је тачно. Али и овде у семантици гл. *подлежати* долази у обзир и други елеменат, не само потреба за „одобрењем“; а то је опет обавезност или морање да се дотична радња изврши. Јер законска одредба у којој је овај глагол може имати у исто време и смисао да „промену тога закона мора да одобри скупштина“, да „обавезно одобрава скупштина“ и сл. Према томе, у горњој замени дато је само једно потенцијално значење гл. *подлежати*, што у одређеном тренутку и није могућно дати више јер наша реч садржи само толико. Слично је и с Кошутиневим примером о одлуци другог суда који би, према оригиналу, могао да гласи и:... други суд мора о том да одлучи, други суд је надлежан да о том донесе одлуку и сл. Исто је и у примеру: Надзору *подлежи* цело пословање управних судова (Закон о пословном реду у Државном савету и управним судовима св. 139, 1930, 34) — тј. може ово значити да пословање управних судова треба надзиравати, а у исто време и да се мора над њим вршити радња надзиравања.

И најзад, Маретић има и овај пример: његово поштење не *подлежи* сумњи, место којег он тражи као „боље“: о његову поштењу не може се сумњати. Кошутин, у сличном изразу, видели смо, глаголским обликом *нема* одриче постојаност сумње (о том *нема* сумње). Маретићева је замена свакако вернија и ближа смислу израза с гл. *подлежати*. Али, с друге стране, она није довољна да искаже све што се у том смислу садржи. Јер реченица с овим глаголом не значи једино могућност, одн. немогућност; она може исто тако да значи и ово: у његово поштење не треба сумњати. Све ово још је изразитије ако у њој нема негације: његово поштење *подлежи* сумњи — у његово поштење може се (треба) сумњати.

Да сада сведем и уопштим све што је доведе речено о употреби и значењу гл. *подлежати*.

Они који су мишљења да у нашем језику не треба употребљавати гл. *подлежати* — јер је то страна реч која се може заменити — избацују га из реченице на тај начин

што за њен предикат узимају глагол који је у допунској именици или што таквом глаголу додају још и глаголску реч са значењем могућности или потребе да се његова радња врши одн. изврши. Притом се реченични облик мења не само у оном делу где је предикат: у пасивним реченицама субјектска реч може бити предмет који трпи радњу новог предиката, затим, доста често, постаје граматички објекат у акузативу или се нађе према предикату у каквом другом тесном синтаксичком односу. Таква наизглед формална измена структуре реченице, извршена у већој или мањој мери, не мора бити од неког значаја, иако је познато да је једну страну реч теже превести ако се њено значење мора описивати него кад у дотичном језику она има одређену замену у једној речи. Али се уз оно што је битно и одлучујуће у овом случају може и то узети у обзир. А битна је ствар овде у томе што свака замена израза с гл. *подлежати* не одговара у потпуности ономе што се самим њим казује. Јер значење овога глагола такве је природе да га увек одређује његова стална веза с именицом којом се допуњује — у односу на појам који је у субјекту. И као што показује горња анализа примера, у истој реченичној конструкцији његову семантику претстављају у главном два елемента; то су: „може” и „треба” или „треба¹” и „мора”. Дакле, узето скупа, глаголом *подлежати* се у различитим реченицама може исказивати могућност, потреба и нужност да се врши или изврши главна радња у исказу. Ма како да заменимо овај глагол, ми можемо тиме изразити само један од та три елемента, а каткад и ниједан. А они у суштини нису једнаки иако се њихови појмови додирују па чак се и међусобно условљавају. Када се ти елементи узму одвојено, онда су они довољно разграничени и сваки од њих само са своје стране одређује оно на што се односи. Међутим, употребом гл. *подлежати* они су, увек заједно по два, у датом тренутку, тако сједињени да означавају нарочито својство субјектског појма које се тако исказује непосредно и потпуно. Све ово значи да се у специјалној, сложеној семантици гл. *подлежати* крије језичка потреба за њим и да је он, према томе, прихваћен као израз такве потребе. С друге стране,

и сам његов склоп је имао притом свога удела. Иако нам је овај глагол дошао са стране, он је, као што видимо, таквога састава да су оба његова дела (*под* и *лежати*) потпуно и наше речи, тако да се од почетка није много осећао као позајмљеница. Ништа није сметало што се код нас узимао у значењу које тим деловима у конкретном смислу не одговара. На тај начин постојали су сви услови да се гл. *подлежати* задржи у нашем језику. И он је у њему остао, развијао се и стекао је пуно право на употребу: Зато га, по моме мишљењу, не можемо третирати као реч која нам је сувишна и непотребна. То, с језичке тачке гледишта, не би било исправно. Због тога рад на његовом уклањању не доводи ни до каквог успеха.

Да видимо сада како на материјалу стоји с употребом овог глагола у нашем књижевном језику. Ја сам се за то користио лексикографском грађом Института за српски језик САН. Оно што у њеном материјалу одмах пада у очи јесте то да се гл. *подлежати* употребљава највише у презенту 3 лица једнине и множине, какви су и сви примери горе анализирани. Чак се може рећи да је врло незнатан број примера за друга лица презента и за друге глаголске облике. Нема сумње да то претставља, у приличној мери, ограниченост употребе овог глагола, која на тај начин постаје донекле устаљена, тако да његова спојеност с именицом у дативу за коју је увек везан даје читавој реченици више или мање карактер израза. Из поменуте грађе ја наводим овде само један део примера и то за најчешћу употребу ове речи:

Пошто прочита предложим вопрос да ли онај који престане бити чиновником, може задржати чиновничка права, као да данак не плаћа на главу, да не *подлежи* плаћању обштински приреза, давању кулука итд. (Записи Јеврема Грујића књ. I, Београд 1922, 147); — Сам овај акт нисам могао наћи...; али факт не *подлежи* сумњи (М. Ђ. Милићевић, Школе у Србији, Београд 1868, 6); — Поменув то унапред, прелазим одмах на књигу која *подлежи* критици... (И. Руварац, Зборник Илариона Руварца, Београд 1934, 92); — Хајдук, као

сваки човек, доноси собом извесне особине на свет и *Подлежи* утицајима средине... (Бранково коло 1898, 189); — Тек два века позније је Константин Порфирогенит описао овај догађај; али је и он... доста непоуздан и *Подлежи* утицају средине... (Др Каменко Суботић, Цар Ираклије, Бранково коло 1898, 1271); — По томе теорије и науке као производ радње интелекта делују само на ум и саме појмове о стварима мењају, док све друго раније од појмова не *Подлежи* упливу ума (Бож. Кнежевић, Пропорција у историји, Београд 1901, 116); — Е кад је тако и кад то не *Подлежи* никаквој сумњи вашој, онда дѣ ти одговори... (Лазар Комарчић, Једна угашена звезда, Београд 1902, 96); — Интересно је, међутим, поменути да они мрави који ратују да заробе доста туђинаца, па да као паразити живе на рачун заробљеника, да ти готовани *Подлеже* опадању и разитку (Јов. М. Жујовић, Борба за живот и узајамност код животиња, Београд 1911, 31); — Кад би овај човек носио у руци какву кутију, ту би му кутију отворили и наплатили би му царину на све оне предмете који *Подлеже* плаћању (Вагнер, Кроз живот, с франц. превео Влад. Т. Спасојевић, Београд 1914, 129); — ... Реч је о једној мртворођеној комедији које се један и други одричу и бацају један на другог. Граф: У праву су обоје, не *Подлежи* суђењу (Бомарше, Фигарова женидба, превео Милан Грол, СКЗ 189, 1925, 105); — Зачињавање духовних лица *Подлежи* такође подсецању косе... (Др Сима Тројановић, Главна обележја српског народа, Гл. Етн. музеја у Београду, књ. I, 1926, 60); — Да би ово дисконтирање цена у корист потрошача ... могли детаљисти користити, морали би се прилагодити једном стандардизираном рачуноводству које *Подлежи* инспекцији (Никола Ђоновић, Савремени економски проблеми, Београд 1933, 91).

Овај се глагол много чешће појављује у текстовима закона, разних одредаба, прописа и правила. На пример:

При сравњивању монета мора се пазити на разне измене, којима монете *подлеже* (М. Миловук, Начела

науке о трговини, Београд 1861, 16); — Апелационий судъ гледаће *подлежи* ли дело његовомъ расматрању, па ако не *подлежи*, вратиће га суду... (Законикъ о поступку судскомъ, Београд 1865, 99); — Жљезде ... *подлеже* оној истој промени као и инфилтрати (Правило о мерама предохране..., Београд 1880, 20); — Овде [се] не каже да решење надзорне власти постаје извршно, пошто *подлежи* расматрању (Народна скупштина 1890, 217); — Војни чиновници ... *подлеже* пресудама војних закона (Нар. скупштина 1890, 257); — [Служба контрактуалног чиновника и дневничара престаје:]... ако *подлежи* плаћању војнице па је није платио (Закон о чиновницима..., пето изд. 1928, 201); — Бановински буџет *подлежи* сагласном одобрењу Министра просвете... (Закон о народним школама, Београд 1930, 67). — Исто тако гл. *подлежати* среће се чешће и у реченицама датим у таквој стилизацији. То није потребно потврђивати примерима.

На основу наведених примера може се закључити да се гл. *подлежати*, у значењу о коме је овде реч, употребљава у нашем савременом књижевном језику од половине прошлог века, тј. од самог почетка епохе његова развитка. У том смислу треба примити Маретићеву констатацију, дату у историском речнику Југ. акад. (s. v. *подлежати*) — да је у новије време узет из руског језика и да „књижевници новијега времена пишу на пр. његово поштење не *подлежи* никаквој сумњи (тј. не може се о њему сумњати)“. И, као што показују горњи примери, гл. *подлежати* за све време живи у језику наших књижевних и других културних радника, и данас га, не ретко, чујемо и у говорном језику.

Што се тиче ранијег времена, сасвим је јасно да је овог глагола било у употреби код нас кад нам је писмени језик био рускоцрквени (исп. пример нађен и забележен код Зах. Орфелина: „... а нижиће [вино] лежећи на дрождины... *подлежи*ћ различному поквареню.“ — Искусный подрумаръ 1783, 197), као и после кад је завладао „славеносербски“ језик. Од старијих наших речника, у Делабелину талијанско-латинско-илирском речнику (Венеција 1728) налази се партицип

podlexeechi, chja, chje који одговара талијанском chi giace sotto и латинском subjacens (= који лежи под); али, по речима Маретићевим (Рј. ЈАк., s. v. *подлежашти*), лексикограф је сам начинио овај облик с имперфективним глаголским значењем; исп. на истом месту palexeechi, chja, chje за тал. chi giace sopra и лат. supercubans. Код Ј. Стулића, у његову Рјечосложју илирско-талијанско-латинском (част друга, раздијељак други, Дубровник 1806) има гл. podlexati (тал. soggiacere) с ознаком „lex. г.“, што значи да га је писац узео непосредно из каквог руског речника, само му је дао погрешан облик презента (podlexam).

У речницима савременог књижевног језика стање је овакво. Глагола *подлежашти* нема у Вукову Српском рјечнику. То је сасвим разумљиво, јер су у њему речи из народног језика, а ова је реч књишког порекла. Она је и до данас остала ограничена само на књижевни језик. Иако има дугу употребу, она још увек није изразито продрла и у народни језик. Исто тако јасно је што је нема ни код Броз-Ивековића, јер је њихов Рјечник „у ствари Вуков речник допуњен фразеолошким материјалом из Вука и Даничића“. Али зато гл. *подлежашти* налазимо у Српскохрватско-немачком речнику Ристића и Кангрге (1928), где су се нашле речи нашег народног језика, углавном на екавској територији, у који састављачи „убрајају и градски, нарочито београдски саобраћајни и књижевни језик“. Има га и код Л. Бакотића, у његову Речнику српскохрватског књижевног језика (1936). Бакотић наводи, за „фигуративну“ употребу гл. *подлежашти*, најуобичајенији израз: то не *подлежи* никаквој сумњи — и изједначује га с изразом: не може се посумњати у то. Али он се ту могао угледати на сличну замену код других јер то не чини с осталим примерима. А онда — богат материјал који пружа поменута лексикографска грађа, прикупљена за будући велики речник савременог српскохрватског језика, показује распрострањеност употребе овог глагола, а тиме и његово сигурно и пуноправно место у једном таквом речнику.

Одавде се види да гл. *подлежашти* чини данас саставни део речничког блага нашег књижевног језика.

А сад нешто о његовом виду. Маретић у Језичном савјетнику вели да је овај глагол и зато рђав „што га писци

узимају као имперфективан, а доиста би морао бити перфективан, као што су глаголи: одлежати, полежати, залежати се“, а у Рј. ЈАк. (обрада Маретићева) стоји: „да *подлежати* у нас употребљава народ, био би то пф. глагол“. Истина је да се склоп овог глагола (под-лежати) не слаже с његовим видом: у нашем су језику глаголи сложени од префикса и трајног глагола по виду перфективни. Зато је Бакотић, поводећи се, очигледно, само за спољашњом страном гл. *подлежати*, и ставио да је перфективног вида. Међутим, то не потврђују примери које одмах за тим наводи, а и не могу потврђивати, јер је стварно значење овог глагола имперфективно; према томе и глаголски вид мора бити такав. Исту је грешку за гл. *подлежати* у словеначком језику учинио и Антон Јанежич у свом словеначко-немачком речнику (Slovensko-nemški slovar, v Celovci 1893, s. v. podležati). Ми смо из руског језика одавно примили овај глагол с имперфективним значењем (у речнику Вл. Даља (1907) он значи: подвергаться, подчиняться, подпадать; надлежать, слѣдовать, быть должну, надобну; у Ушаковљеви (1939): быть обязанным, должным, подвергаться чему-н). У њему, тј. у руском, има више таквих глагола — код којих би се по облику очекивао перфективни вид, а они су међутим имперфективни (в. Рад. Кошутић, Руска граматика II 1914, 252—253). То су, према Кошутићу, црквене речи или су према таквим речима начињене. Међу њима је, као што смо у почетку изнели, и гл. *подлежати*. Зато га налазимо и у речнику И. И. Срезњевског (Материјалы для словаря древне-русского языка... 1902, т. II, s. v. *подлежати*) у коме има више значења: лежать ниже, находится внизу, предлежать, быть близко; подвергаться; подчиняться; быть подвластнымъ; быть предметомъ мысли или рѣчи. Дакле, значења су му и у старом руском писменом језику имперфективна.

У нашем језику гл. *подлежати* је, поред тога што нам је дошао са стране као глагол имперфективног вида, ступио у видски однос с глаголом *подлећи* који је перфективан („лећи под што“, Рј. ЈАк.). Овај глагол међу пренесеним значењима има и значење *пошпасти* (у Рј. ЈАк.: Завадила се јача браства, а слабија *подлегла* јарму, Љубиша; — Прије

него сам се усудио под оволики трошак *подлећи*, Вук), а гл. *подлежашти* има и такво значење и у руском језику и код нас. На пример:

За све те грехе наш по Христу брат *подлежи* суду онога сабора (Милићевић, Рј.ЈАк.); — ... Одлуке васионских сабора биле [су] непромјенљиве нити су икаквој ма чијој апелацији *подлежале* (Н. Милаш, Правда православне цркве II, Задар 1878, 56); — ... Велика маса друштва ... живи само природним животом, те се покорава и *подлежи* само природи и њеним законима (Б. Кнежевић, Пропорција у историји, Београд 1901, 245); — Да ли је власт ... могла брзо да обустави ову пуцњаву ... може, можда, *подлежашти* спору (Ст. Протић, Одломци из уставне и народне борбе у Србији, Београд 1911, 124).

С друге стране, од перфективног глагола *подлећи* саграђен је учестали гл. *подлегаши* (као што је, на пример, *пошпадаши* постало од *пошпашти*). Овог глагола нема ни код Вука ни код Броз-Ивековића, а у Рј. ЈАк. за њега се вели (Маретић) да је по виду имперфективан према перфективном *подлећи* и наводе се примери за два значења која овом глаголу одговарају (у правом смислу и у пренесеном = *пошпадаши*). Ова два глагола, *подлећи* и *подлегаши*, врло се често употребљавају у значењу „бити савладан“ (на пример: *подлегне* оспицама, бити слаб и *подлегаши* тузи) — што се осуђује као германизам. За нас је међутим овде важно друго; наиме, употреба гл. *подлегаши* место горње употребе гл. *подлежашти*.¹⁾ Она није ретка и ја бих рекао да је многим она ближа. Да дам ва то неколико примера:

Истина: да добра лирска песма мора бити јасна и емотивна, не *подлеже* дискусији (С. Пандуровић, Разговори о књижевности I, Београд 1927, 126); — Држављанин, неспособан за личну службу, *подлеже* плаћању војнице... (Закон о устројству војске и морнарице 1930, 14); — ... При улазу у варош трошарински чиновници

¹⁾ У чешком језику руском глаголу *подлежашть* одговара гл. *podlehati*, као и у пољском: *подлежашь* — *podlegać, ulegać*.

прегледају кола да виде носите ли шта што *подлеже* трошарини [тј. плаћању трошарине — Б. М.] (Бран. Нушић, Девет-сто петнаеста I, Сабр. дела IX, Београд 1931, 76); — За филмове који *подлежу* цензури Државна филмска централа... уноси своју потврду у цензурну књигу... (Југосл. филмски алманах 1933, 151); — Не сме се извозити [„ранка“ шљива] у сувише зрелом стању, јер лако и брзо *подлеже* квару (Селјачки буквар 1937, 21); — Са вршидбом треба пожурити, јер главице и саме лако упијају влагу и *подлежу* буђављењу (Селјачки буквар 1938, 19); — Вршак тона *подлеже* далеко-сежним променама (Б. Милетић, Основи фонетике српског језика, Београд 1952, 74); — Али ако се зна да језик *подлеже* сталној промени... — није искључено да ће и именица *доба*... у прилошким изразима постати прави прилог... (Срб. Ковачевић, НЈ н. с. књ. II св. 7—10, 254).

Као што видимо, ова се два глагола, *подлежати* и *подлегаћи*, употребљавају са истим значењем и у истој реченичној ситуацији — у тесној синтаксичкој повезаности с именицом у дативу добивеном обично од глагола. Нема никакве сумње да је до тога довела њихова семантичка подударност: и један и други имају значење „потпадати чему“, које се даље развило у „бити подложен чему“, а ово лежи у основи значењу које је горе приказано. Затим, они су и облички врло близу један другом, тако да се лако могу мешати (у презенту: *подлежим: подлежем* поред *подлегам*). Међутим гл. *подлежати* има своје правилне морфолошке облике презента — према другом саставном делу (*лежати-лежим*) и своју одређену употребу у којој се може наћи и *подлегаћи*, као глагол домаћег порекла.

Б. Милановић